

הַלְכָתָא לְמַשִּׁיחָא בְדַף הַיּוֹמִי

מסכת יומא

תוכן

- א. שבעת ימים קודם יום הכפורים מפרישין כהן גדול מביתו ללשכת פרהדרין ומתקינין לו כהן אחר תחתיו שמא יארע בו פסול.....1
- ב. שבעת ימים קודם שריפת הפרה היו מפרישין כהן השורף את הפרה ... ולשכת בית האבן היתה נקראת ... כיון דטבול יום כשר בפרה.....2
- ג. מטמאין היו הכהן השורף את הפרה ומטבילין אותו להוציא מלבן של צדוקין שהיו אומרים במעורבי השמש היתה נעשית.....3
- ד. תקינו לה רבנן כלי גללים כלי אבנים וכלי אדמה דלא ליקבלו טומאה כי היכי דלא ליזלזלו בה ... כיון דחטאת היא ... תקינו לה רבנן לשכה צפונה מזרחה.....4

דף ב.

א. שבעת ימים קודם יום הכפורים מפרישין כהן גדול מביתו ללשכת פרהדרין ומתקינין לו כהן אחר תחתיו שמא יארע בו פסול

שבעת ימים¹ קודם ליום הכפורים מפרישין כהן גדול מביתו ללשכתו² שבמקדש³. ודבר זה קבלה ממושה רבינו⁴, כדי שיתבודד שמה וליתן אל לבו להכין עצמו לעבודות של יום הקדוש ושיכנס לפני ולפנים וגם יתפלל בעד כלל ישראל, וידע ויתבונן לפני מי הוא עובד ולא יזה מקום הוא נכנס למקום להבת שלהבת, ואז תקובל עבודתו ותפלתו. ושבעה ימים הוא היקף שלם להתרגל במחשבות טהורות⁵.

ומפרישים אותו מאשתו שמא תמצא נדה, ויהיה הוא טמא שבעת ימים⁶.

¹ רמב"ם הלכות עבודת יום הכיפורים פרק א הלכה ג

² ובבית שני נראה לשכת פרהדרין או פרהדרין ולהלן ה: תניא, רבי יהודה וכי לשכת פרהדרין היתה? והלא לשכת בלוזמי היתה אלא, בתחלה היו קורין אותה לשכת בלוזמי, ומתוך שנותנין עליו ממון לכהונה ומחליפין אותה כל שנים עשר הודש, כפרהדרין הללו שמחליפין אותם כל שנים עשר הודש, לפיכך היו קוראין אותה לשכת פרהדרין.

³ והיא היתה בנויה בקודש ופתוחה בחול דאז היא חול גמור ומותר לישב ולישן בה. כמו שיבואר להלן בגמ' והכונה דקרא שלהלן דף ג. לא אתא להכי אלא דקבלה למשה מסיני היא דכוונת הפסוק כך וכנראה מדברי רבינו בפירוש המשניות ביומא ובפרה. בן ידיד והיכל המלך שם. ובערוה"ש העתיד המובא להלן. ועיין משנה למלך הלכות פרה אדומה פרק ב הלכה ב, מובא להלן.

⁵ ערוך השולחן העתיד הלכות עבודת יום הכיפורים סימן קנח סעיף א

⁶ להלן בדף ו. שלא תמצא אחר ביאה ספק נדה שתמצא דם על הסדין שקנחה בו ואין ידוע אם בשעת ביאה היה בה דם זה או לאחר ביאה דאמו ברשיעי עסקינן שיבא על ספק נדה. והיישנין שמא ימצא בתוך כדי שתרד

הַלְכָתָא לְמִשְׁחָא בְדֵף הַיּוֹמִי

מסכת יומא

ומתקינין⁷ לו כהן גדול אחר⁸ שישמש תחתיו, שאם יארע בזה פיסול⁹ יעבוד האחר תחתיו. וי"א¹⁰ שהיו מתקינין את סגן הכהן גדול¹¹ תחתיו.

ב. שבעת ימים קודם שריפת הפרה היו מפרישין כהן השורף את הפרה ... ולשכת בית האבן היתה נקראת ... כיון דטבול יום כשר בפרה

שבעת ימים¹² קודם שריפת הפרה¹³ מפרישין כהן השורף אותה מביתו, כשם שמפרישין כהן גדול לעבודת יוה"כ. ודבר זה קבלה ממושה רבינו¹⁴, וכן מפרישין אותו מאשתו שמא תמצא נדה ויהיה טמא שבעת ימים.

מן המטה ותדיח את פניה דבכה"ג אף לת"ק דמשנה ג' פ"ב דנדה מטמאה את בועלה. ומובא בפ"י המשניות יומא א תויו"ט שם.

⁷ אך אין מפרישין כהן זה מביתו כדלהלן בגמ' ה.

⁸ כך דייק בערוה"ש שם ז מדלא אמר המשנה ומתקינין לו סגן תחתיו, ועוד דעל הסגן לא שייך לומר ומתקינין לו שהרי היה תמידי כמו ר' חנינא סגן הכהנים ובשלהי הוריות משוח מלחמה קודם לסגן וכן בכ"מ מוכח שהיה סגן תמידי. וכתב "ורציתי לומר דביוה"כ לא רצו למנות הסגן על עבודת היום דמפני שהסגן היה צריך לעמוד לימינו בשעת הגורל שלא יתקנא בו הכה"ג, וזה שנכנס הסגן ומשמש תחתיו קאי על מנחת חביתין של כל ימות השנה או ברגלים שהיה מכבוד המקדש שישמש הכה"ג". ועיין הדושי הגר"ז נזיר דף מו: דעיקר תקנת הסגן הוא משום טעם אחר, כברמב"ם פ"ד מכלי המקדש ה"טז שממנין כהן אחד יהי לכה"ג כמו המשנה למלך והוא הנקרא סגן וכו' ויהי עומד לימין כה"ג תמיד וזה כבוד הוא לו וכו', ומבואר דעיקר תקנת הסגן הוא משום כבוד, ולכך אין הסגן עובד שום עבודה בעולם משום דאין לו לזוז מיד הכה"ג, ואין דין הסגן מדין דמתקינין לו כה"ג, אלא דדין מיוחד הוא.

⁹ ובפירש"י ז"ל קרי או שאר טומאה עיין שם והא דתנן באבות ולא אירע קרי לכהן גדול ביוה"כ תירץ בירושלמי אמתני' דכל ז' הימים לא היו מונעים ממנו מאכל וכו' על שם לא תנסו ופי' שם הרב קרבן העדה דאין סומכין על הנס עוד תירץ כאן במקדש ראשון כאן במקדש שני עיין שם וכזה ראיתי להרב מים חיים ז"ל לקמן בדין ו' שחילק ידע מדנפשיה בהכי בין מקדש א' לב' ושוב הביא לתירוץ הירושלמי משום לא תנסו עיין שם. ימי שלמה על הרמב"ם שם.

¹⁰ תוס' נזיר מו: ד"ה משוח ור"ב סנהדרין פ"ב מ"א ד"ה הממונה.

¹¹ בסוטה מב. מבואר – למה סגן ממונה שאם אירע בו פסול בכהן גדול, נכנס ומשמש תחתיו. ושם איירי כל ימות השנה ועיי"ש במאירי "כל שממנין כהן גדול ממנין לו כהן אחר ונקרא סגן או ממונה עומד לימינו תמיד וזהו כבודו ועיקר סיבת מגויו שאם אירע פסול בכהן גדול יהא הוא נכנס ומשמש תחתיו".

¹² רמב"ם הלכות פרה אדומה פרק ב הלכה ב

¹³ שהיה בט"ו אדר כמבואר בריש מס' שקלים דף ג.

¹⁴ עיין במשנה למלך שהקשה דבדף ג: מבואר דלר' יוחנן הפרשה דיום הכפורים הוא דוקא מן התורה אבל הפרשה דשריפת הפרה הוויא דרבנן משום מעלה בעלמא וא"כ היכי שבק ר"י ופסק כר"ל דס"ל דתרווייהו מן התורה ועוד יגדל התימה כפי מה שכתבו התוס' שם דרבנן פליגי עליה דרבי ישמעאל ור"י ס"ל כרבנן דפשיטא דהלכה כרבנן וכו"ל כוונתייהו. שוב ראיתי להר"י קורקוס ז"ל שעמד על זה ותירץ שהר"ם היה גורם בברייתא דסיעתיה דר"י כנירסתנו לעשות אלו מעשה פרה ולא ידעתי היאך יתיישב גירסא זו דהיכי פליגי רבי יוחנן עליה דברייתא ואם נאמר דס"ל דההיא רבי ישמעאל היא ואיהו דאמר כרבנן א"כ הדרא קושיין לדוכתא דאמאי פסק רבינו כרבי ישמעאל וצ"ע. ועיין באור הישר שתי' "לענ"ד נראה דכוונת רבינו על הגזרה שזה דצוה צוה דאמרינן ביומא דף ב. שהיא מורה על הכתוב לעשות לכפר דלעשות אלו מעשה פרה לכפר אלו מעשה יוה"כ, דכל גז"ש היא קבלה מסיני". וכן משמע לשון הרמב"ם בפ"י המשניות פרה ג א אך במרכה"מ ובאור שמח תי' גירסא דילן ר' יהושע בן לוי אתי שפיר, פסק רבינו דהלכה כוותיה נגד ר' יוחנן.

הַלְכַתָּא לְמִשְׁיחָא בְדַף הַיּוֹמִי

מִסְכַּת יוֹמָא

דין זה אינו אלא בשורף הפרה, אך שאר הכהנים שהיו עסוקים באסיפת אפר הפרה ושאר עסקיה אינם צריכים הפרשה¹⁵.

מעלות יתירות¹⁶ עשו בטוהרת פרה אדומה והרחקות גדולות הרחיקו מטומאת המת בכל מעשיה, מפני שהיא כשירה בטבולי יום חשו שמא יבאו לזלזל בה, ומפני זה¹⁷ כשמפרישין הכהן השורף אותה מפרישין אותו ללשכה מוכנת בעזרה, ובית אבן היתה נקראת מפני שכל כליה כלי אבנים שאין מקבלין טומאה.

ג. מטמאין היו הכהן השורף את הפרה ומטבילין אותו להוציא מלבן של צדוקין שהיו אומרים במעורבי השמש היתה נעשית

קולא¹⁸ גדולה קבלו חז"ל שיש במעשה פרה מה שאינה בכל הקדשים ואף לא כתרומה אלא כמעשר, שכל מעשה פרה לא לבד שמחוסר כפורים מותר בה, אלא אפילו טבול יום שלא העריב שמשו מותר בה בכל עשייתה, ודבר זה קבלנו איש מפי איש עד משה מסיני כמו שמבואר להלן בגמ' דף מג:

הצדוקים ימה שמם שהולכים בדרכי לבם ומה שלמעלה משכלם אינם מאמינים, חלקו על דין זה ואומרים שמעשה פרה פסול בטבול יום וצריך הערב שמש, ולכן כדי להוציא מלבן של צדוקים היו החכמים מהדרים לעשותה רק בטבול יום וכך הנהיגו בכל הפרות.

י"א¹⁹ שלפיכך היו ב"ד בבית שני מטמאין את הכהן השורף את הפרה בשרץ וכיוצא בו, וטובל ואח"כ עוסק בה כדי לבטל דברי אלו הזדים שמורים מהעולה על רוחם לא מן הקבלה, וכן כל הכלים שמכניסין לתוכם אפר הפרה כולם טבולי יום. וי"א²⁰ שלא היו מזולזלין בה כל כך, אלא מטמאים אותו בטומאה דרבנן על ידי שאחיו הכהנים היו נוגעים בו.

¹⁵ לקוטי הלכות יומא ב. בזבח תודה ד"ה מפרישין מהתו"י ודלא כמנ"ח מצוה שצ"ז שכתב "דהא דאמרינן דמפרישין הכהן השורף את הפרה, לאו דוקא כהן השורף, דהוא הדין כהן המקבל והמזה, וכל הכהנים העוסקים צריכים פרישה, רק דנקט המעשה היותר גדול. וגם דפשוט דה"י הכל נעשה בכהן אחד, אבל אם היו הרבה כהנים צריכים כולם פרישה". ועיין בתרגום יונתן הקת פרק יט פסוק ה' "ויקד כהן אֶת־הַתָּרֵן וְיָת תְּנִרְתָּא" ובפסוק ו' "ויסב כהן אֶת־הַתָּרֵן בְּקַעֲתָא דְקִיסָא". הרי שלכל עבודה היה כהן אחר.

¹⁶ רמב"ם שם הלכה א

¹⁷ ומה שלא היו עושין כן לכהן גדול ביום הכיפורים. כבר כתבו התוס' בריש יומא משום דאם היו עושין כן ביוה"כ לא היה היכר לפרה אי נמי משום דכ"ג כל עבודתו לפנים ולשכת פרהדרין בנויה בקדש משא"כ פרה שנעשית בחוץ פרישתה ללשכה שעל פני הבירה שחוץ לעזרה. מעשה רקח שם.

¹⁸ ערוך השולחן העתיד הלכות פרה אדומה סימן נה סעיף יח – כא

¹⁹ רש"י ורמב"ם שם פרק א הלכה יד

²⁰ תוס' כאן ד"ה להוציא

הלכתא למשיחא בדרה היומי

מסכת יומא

ותניא בתוספתא פ"ב שישמעאל בן פאבי עשה פעם במעורבי שמש ודן לפני חכמים אם בטבול יום כשר כ"ש במעורבי שמש, ולא הניחוהו חכמים כדי שלא להוציא לעז על פרות הקודמים ושפכה ועשו אחרת בטבולי יום, ומפני קולא זו גדרוה בחומרות אחרות שלא נמצא בכל הקדשים כדי שלא יזלזלו בה.

**ד. תקינו לה רבנן כלי גללים כלי אבנים וכלי אדמה דלא
ליקבלו טומאה כי היכי דלא ליזלזלו בה ... כיון דחטאת
היא ... תקינו לה רבנן לשכה צפונה מזרחה**

מהמעלות היתירות שעשו בטהרת הפרה, שהכהן המופרש בכלי²¹ אבן היה משתמש כל שבעת ימי ההפרשה כיון שאינם מקבלים טומאה ואין בהם חשש שמא נטמאו מעולם ולא נזהרו לטהרה שוב יפה, ולא היו נוגעין בו אחיו הכהנים כדי להרבות בטהרתו²².

וכן הזאות שהיו מזיזין על הכהן השורף בכלי אבן היו, אך קידוש אפר הפרה כשר בכל הכלים²³.

הלשכה²⁴ שהיה יושב בה כל ז' צפונית מזרחית היתה, כדי להזכירו שהיא כחטאת הנשחטת בצפון, אף על פי שהיא נשחטת בחוץ ויהיה נזהר בקדושתה כחטאת ממש, ולהזכירו ג"כ כל שעה מעבודת הפרה שהפרישוהו לעשותה, שנשחטת במזרח המקדש, ועל ידי ב' הזכרות האלו יהי נזהר מאד בקדושתו וטהרתו ביותר²⁵.

²¹ רמב"ם שם פרק ב הלכה א

²² כמבואר להלן דף ח:

²³ תוס' ורמב"ם וכ"פ בלקוטי הלכות שם ד"ה שכל

²⁴ רמב"ם שם הלכה ג

²⁵ תפא"י פרה ג א